

Kirkens Nødhjelps hørings svar til NOU 2023: 25 Omstilling til lavutslipp - Veivalg for klimapolitikken mot 2050 - rapport av Klimautvalget 2050

Kirkens Nødhjelp takker for muligheten til å komme med innspill til NOU 2023: 25 Omstilling til lavutslipp.

Gjennom vårt nødhjelps- og bistandsarbeid, opplever Kirkens Nødhjelp daglig klimaendringenes ødeleggende og dødelige konsekvenser for de menneskene som allerede er mest utsatte, og har bidratt minst til klimaendringene. IPCC anslår at mellom 3.3 og 3.6 milliarder mennesker lever i områder som er spesielt sårbare for klimaendringene.¹ En økning i naturkatastrofer, tap av biologisk mangfold, hetebølger, mer alvorlig og langvarig tørke, mer flom og andre uforutsette ekstreme værhendelser er noen av klimaendringenes konsekvenser som blant annet fører til svekket matsikkerhet, mindre tilgang på ferskvann og fører til flere klimafordrevne. Klimakrisen gjør behovet for akutt humanitærhjelp større, og gjør det langsiktige utviklingsarbeidet mer krevende.

Norges globale ansvar

Kirkens Nødhjelp mener Figur 11.1 i 2050-utvalgets rapport, som viser hvor mye klimagassutslipp Norge totalt sett bidrar med, er talende. Denne totalen må i større grad bli førende for norsk politikk. *«det på en mer systematisk måte må tas hensyn til hvordan norsk politikk virker på andre lands mulighet til omstilling» (s. 14)* og: *«Det er ikke nok å arbeide for å redusere utslippene fra norsk territorium. Norges innsats for å redusere utslipp andre steder, blant annet knyttet til norsk eksport, norsk import, bistand og teknologiutvikling må samordnes og intensiveres.» (s. 11)* I likhet med 2050-utvalget, ønsker Kirkens Nødhjelp at det utarbeides nasjonale klimamål for å måle og redusere Norges indirekte klimagassutslipp som resultat av vår import og eksport.

I tillegg mener Kirkens Nødhjelp at for å bli et lavutslippssamfunn innen 2050 bør staten i større grad utøve sin mulighet til aktivt eierskap i selskaper som Equinor, hvor staten Norge er hovedaksjonær. Dette for å sikre en raskere omstilling i tråd med Parisavtalens globale og Norges nasjonale klimamål. Norge har også mulighet til å gi tydeligere og grønnere retningslinjer for aktiv forvaltning av oljefondet. Norges statlige pensjonsfond bør i større grad prioritere sektorer og selskaper med lave karbonavtrykk, og bør for eksempel ikke investeres i fossile selskaper som bare vil være lønnsomme i en verden som ikke når Parisavtalens klimamål.

¹ IPCC Sixth Assessment Report (2022) Summary for Policymakers Headline Statements. Hentet fra: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/resources/spm-headline-statements>

Omstilling vekker fra fossil energi

På FN's klimatoppmøte COP28 i Dubai ble verdens land enige om å omstille seg vekk fra fossil energi.² I 2023 sto bare fem vestlige land, deriblant Norge, for over halvparten (51 prosent) av nye fossile investeringer globalt.³ Som vi skriver i vår rapport Vesten mot resten⁴, er dette land med et historisk stort ansvar for klimaendringene, og med kapasitet til å omstille sine økonomier tidligere og raskere enn utviklingsland. Likevel planlegger de for videre vekst i olje- og gassnæringen. Jo mer rike land utvinner av fossile energikilder, desto mindre plass er det igjen på det globale karbonbudsjettet til utviklingsland.

Rike land som Norge vil lett oppfattes som dobbeltmoraliske når vi på den ene siden ber om ambisiøse klimaforpliktelser i internasjonale forhandlinger, samtidig som vi fortsetter å investere i egen fossilnæring. Vestlige land har i mange år heller ikke levert på sine finansieringsforpliktelser under Parisavtalen.⁵ Dette fører til mindre tillit, mindre forhandlingsvilje, og en forsterket polarisering mellom Vesten og resten.

Kirkens Nødhjelp støtter derfor 2050-utvalgets anbefaling om at «*det utarbeides en strategi for slutfasen av norsk petroleumsvirksomhet*» (s.12), og at «*det ikke gis ytterligere tillatelser til leting, utvinning (PUD), eller anlegg og drift (PAD) inntil en slik strategi er ferdigstilt.*» (s.12) Vi mener at Norsk petroleumsaktivitet må reduseres utover det markedsstyrte, forventede aktivitetsnivået. I tillegg til å kutte både globale og nasjonale utslipp, kan avviklingen av incentiver til fossilindustrien frigjøre statlige midler som kan brukes på klimatiltak både i og utenfor Norge.

Utvalget anbefaler at «*Norge bør ta en aktiv internasjonal rolle for en koordinert omstilling fra fossil energi, som inkluderer omstilling på tilbudssiden.*» (s. 252) Kirkens Nødhjelp mener dette er en riktig vei for Norge å gå, da klimatiltak må gjøres både på tilbuds- og etterspørselssiden, og har størst effekt i samarbeid med andre land. I tillegg til initiativer under Parisavtalen og Arktisk råd som utvalget foreslår, bør Norge vurdere å tilslutte seg globale initiativer som Beyond Oil and Gas Alliance⁶ og Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty⁷. I tillegg til å være politisk viktige initiativer i oppfyllelsen av Parisavtalen, kan dette være gode arenaer for å systematisere og synliggjøre en fossil utfasingsplan.

² COP28 First Global Stocktake under the Paris Agreement, art. 28 (d). 2023

³ Oil Change International (2023) *New Research Exposes 5 Global North Countries Responsible for 51% of Planned Oil and Gas Expansion Through 2050*. Hentet fra: <https://priceofoil.org/2023/09/12/new-research-exposes-5-global-north-countries-responsible-for-51-of-planned-oil-and-gas-expansion-through-2050/>

⁴ Les rapporten her: <https://www.kirkensnodhjelp.no/nyheter/aktuelt/ny-rapport-vesten-mot-resten-8-globale-trender/>

⁵ The Guardian (2023) *Rich countries hit \$100bn climate finance goal two years late, data shows*. Hentet fra: <https://www.theguardian.com/global-development/2023/nov/16/rich-countries-hit-climate-finance-goal-two-years-late-data>

⁶ Beyond Oil and Gas Alliance (BOGA) påpeker at basert på produksjonsplaner og prognoser, vil verden i 2030 produsere 270% mer kull, 57% mer olje og 71% mer gass enn det som er forenelig med 1,5 graders målet. BOGA er en koalisjon av villige stater som ønsker å rette fokus på tilbudssiden av fossil energi, og å bistå sine medlemmer i å på en ordnet måte begrense fossilproduksjon i tråd med 1,5 graders målet. Les mer her: <https://beyondoilandgasalliance.org/>

⁷ Forslaget om en ikke-spredningsavtale for fossil energi bygger på erfaringene fra atomnedrustning og Montrealprotokollen som faset ut klorfluorkarbone skadelig for ozonlaget. Initiativet er støttet av blant annet EU, Colombia og en rekke øystater, i tillegg til 3000 forskere, 101 nobelprisvinnere, WHO og religiøse organisasjoner som representerer over 1,5 milliarder mennesker. Les mer her: <https://fossilfuel treaty.org/>

Klimafinansiering

Dersom alle de nasjonale klimamålene som FNs medlemsland har registrert nås, vil verden oppleve en oppvarming på 2,5-2,9 grader dette århundret.⁸ Dette vil ifølge IPCC gjøre deler av verden ubeboelig⁹. Behovet for å mobilisere mer finansiering, raskere, er enormt. Samtidig vet vi at alle pengene vi bruker på å dempe effektene av klimaendringene nå - vil vi spare i kostnader til tilpasning og tap og skade senere. Prislappen på investeringer i klimaløsninger blir større jo lenger vi venter.¹⁰ I fremvoksende økonomier og utviklingsland (utenom Kina) anslås det et finansieringsbehov på omtrent USD 1000 milliarder årlig i klimafinansiering i tillegg til det landene kan betale selv.¹¹ Bruker man samme metode for å regne på Norges ansvar av de nevnte USD 1000 milliardene som det nå anslås at trengs, er Norges andel av dette et sted mellom 65 og 74 milliarder kroner.

Kirkens Nødhjelp vil fremheve utvalgets anbefaling om at «Norge forsterker sitt bidrag til klimafinansiering og lager en opptrappingsplan» (s. 223) Vi vil samtidig understreke at klimafinansiering med utslippskutt (framfor fattigdomsbekjempelse) som formål, må komme i tillegg til 1% til bistand. Det for å sikre at prosjekter som først og fremst kutter utslipp, typisk fornybarprosjekter i mellominntektsland, ikke går på bekostning av bistanden til de aller mest sårbare (som ikke bidrar stort til klimagassutslipp).

Mål og prinsipper

Det er viktig og riktig at 2050-utvalget løfter fram det store gapet mellom vedtatte og uttalte klimamål, og de faktiske oppnådde resultatene i utslippskutt. Dette fører til en manglende troverdighet til norsk klimapolitikk. Kirkens Nødhjelp støtter derfor utvalgets anbefaling om å tydeliggjøre og samkjøre nasjonale og internasjonalt innmeldte klimamål, og at staten i større grad må stilles ansvarlig for den årlige progresjonen mot å nå målene.

Figur 12.10 på side 244 synliggjør Norges spesielt gode omstillingsevne. Sammenlignet med andre petroleumseksporterende stater, er Norge godt rustet til å omstille seg vekk fra fossil energi da vi har en høy kapasitet til å finansiere omstillingen, og en relativt lav andel av statlige inntekter kommer fra petroleum. I tillegg til økonomiske argumenter, finnes det en rekke moralske argumenter for at Norge bør ta en lederrolle i det grønne skiftet. Slik utvalget selv skriver, mener også Kirkens Nødhjelp at «Norge har en særlig etisk forpliktelse til å bidra til globale klimamål. Norge har et høyt inntekts- og forbruksnivå som blant annet er finansiert av høye inntekter fra petroleumssektoren.» (s. 29) Under kapittel 14 om prinsipper for politikken innhold, vil vi derfor spesielt vektlegge målet om «nasjonal politikk for globale mål» (s. 277). Global rettferdighet bør være et førende prinsipp for norsk klimapolitikk. Norge har allerede sluppet ut en uproporsjonalt stor andel av verdens karbonbudsjett, og står på den måten i utslippsgjeld til andre land, spesielt utviklingsland med

⁸ UN Environment Programme (2023) *Emissions Gap Report 2023*. Hentet fra:

<https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2023>

⁹ IPCC Sixth Assessment report, Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Hentet fra:

<https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>

¹⁰ I likhet med Sending-utvalget legger vi til grunn en stadig større faglig konsensus om at jo lenger man venter med en oppskalering av investeringer i klima- og miljøtiltak, desto dyrere vil det være å oppnå samme effekt. S.75 https://www.regjeringen.no/contentassets/a068ca8930d84774b58d64f01058c02f/no/pdfs/e-1017-b_investering-i-en-felles-fremtid.pdf

¹¹ Sognwe, Stern og Bhattacharya (2022) *Finance for climate action: scaling up investment for climate and development*. Hentet fra: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2022/11/IHLEG-Finance-for-Climate-Action-1.pdf>

historisk lave utslipp. Norge bør vise kraftfullt klimalederskap ved å både kutte utslipp og å trappe opp vårt bidrag til internasjonal klimafinansiering.

I del D stipulerer 2050-utvalget et mer effektivt klimastyringssystem for å legge til rette for lengre, bredere og mer helhetlig planlegging. Kirkens Nødhjelp vil støtte utvalgets anbefalinger, og understreke viktigheten av å tenke både langsiktig og globalt i klimapolitikken. Verktøy som Kate Raworths smultringmodell¹² kan hjelpe oss å redefinere og å visualisere en rettferdig og bærekraftig samfunnsutvikling både på et lokalt, nasjonalt og globalt plan.

Avslutningsvis

Kirkens Nødhjelp støtter helheten i utvalgets anbefalinger, og understreker viktigheten av at Regjeringen, Stortinget, og andre beslutningstakere på nasjonalt og lokalt plan følger opp rapporten med konkrete og ambisiøse tiltak så raskt som mulig.

Med vennlig hilsen,
Kirkens Nødhjelp

Dag Ivar Belck-Olsen, seksjonsleder for politikk og samfunn
Matilde Angeltveit, politisk rådgiver på klimarettferdighet

¹² Smultringmodellen (eller doughnut economics på engelsk) er et verktøy for å måle velstand, ofte løftet fram som et alternativ til å måle økonomisk vekst i BNP. I stedet for å måle vekst, setter smultringmodellen menneskers velferd (sosiale indikatorer som demokrati, menneskerettigheter, fattigdom, helse og utdanning) og planetens bæreevne (økologiske indikatorer som klimaendringer, biologisk mangfold, forurensing, matjordkvalitet og ferskvannsreserver) i sentrum. Les mer om modellen her: <https://www.kateraworth.com/doughnut/>